

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

доц. Ярослав РЕДЬКВА

«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Етнолінгвістика»
вибіркова

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»

Спеціальність 011 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2026

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнолінгвістика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова та література» (спец. В11 «Філологія (Українська мова і література).

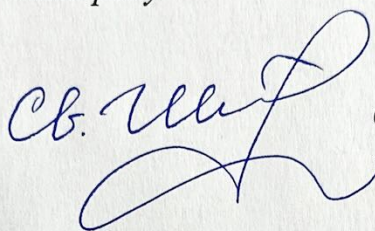
Розробник: Руснак Наталія Олександрівна, професор кафедри сучасної української мови, доктор філологічних наук, професор.

Викладач: Руснак Наталія Олександрівна, професор кафедри сучасної української мови, доктор філологічних наук, професор.

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року

сучасної української мови

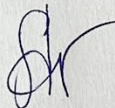
Завідувач кафедри

Світлана ШАБАТ-САВКА

Схвалено методичною радою філологічного факультету
протокол № 1 від 27 серпня 2025 року

Голова методичної ради
філологічного факультету

Алла АНТОФІЙЧУК

Мета та завдання навчальної дисципліни. Курс «Етнолінгвістика» повинен сформувати у студентів бачення своєрідної неповторності української мови, зумовленої психо-фізичним (ментальним) складом нації (йдеться про специфічні риси МКС українців); центральна проблема «Етнолінгвістики» – проблема номінації – дасть змогу по-новому, на міждисциплінарній основі, розглянути лінгвістичні питання синонімії, етимології слова, запозичення, неологізмів, вторинної номінації тощо. Ілюстративний матеріал курсу «Етнолінгвістика» увиразнює особливості духовної та матеріальної культури українців.

Курс «Етнолінгвістика» є одним з основних у структурі професійної підготовки майбутнього фахівця. Звернення до витоків нації є однією із причин посиленого інтересу до етнолінгвістики, оскільки вона (етнолінгвістика) вивчає зв'язки між культурою та мовою. Крім того, мова сама є одним із найважливіших показників культури. У курсі «Етнолінгвістики» студенти повинні усвідомити інтегральну основу етнолінгвістичних досліджень, роль мови у проблемі мислення – мова (яка підкреслюється теорією лінгвістичної відносності).

Пререквізити:

Вступ до мовознавства.

Сучасна українська мова.

Історія української мови.

Історична граматики.

Діалектологія української мови.

Результати навчання.

Навчальна дисципліна «Етнолінгвістика» спрямована на забезпечення та засвоєння таких *загальних і спеціальних компетентностей*:

Загальні:

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 3. Уміння формувати системний підхід у ставленні до минулого, сучасного та майбутнього України, цінувати культурно-історичні та морально-етичні надбання українського народу, виявляти повагу до різноманіття релігій і етнокультур.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність творчо мислити, усвідомлювати потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, вибудовувати та втілювати власні стратегії навчання упродовж життя, бути готовим до безперервного професійного розвитку.

ЗК 7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові:

ФК 9. Здатність розуміти значення української мови як державної в житті українського народу, уміння адекватно використовувати мовні ресурси в процесі фахової та міжособистісної комунікації, формувати й розвивати в учнів необхідні мовно-комунікативні компетентності.

ФК 10. Знання історії виникнення слов'янської писемності, основних процесів формування і становлення української мови, принципів і механізмів її функціонування й розвитку, уміння працювати з текстами давніх писемних пам'яток і вдало перекладати їх на сучасну українську мову.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, орфографії, лексикології, фразеології, лексикографії, морфології, синтаксису; уміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

ФК 12. Знання змісту поняття «комунікативна якість мовлення»; системи функціональних стилів сучасної української мови; науково-теоретичних основ розвитку й вдосконалення мовленнєвої культури.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 2. Розуміти основні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати власну позицію щодо дискусійних питань української історії та сучасного суспільного життя.

ПРН 6. Ефективно знаходити необхідну інформацію, послуговуючись різними джерелами, критично оцінювати та інтерпретувати її.

ПРН 12. Організовувати та проводити дискусії на фахові (мовознавчі та літературознавчі), культурологічні та суспільно-політичні теми.

ПРН 14. Аналізувати мовні та літературні явища у взаємозв'язку і взаємозалежності.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 17. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 18. Аналізувати й інтерпретувати художні твори української та зарубіжної літератури й усної народної творчості.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	Годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		
Денна			3	90	16	14			50	10	іспит
Заочна			3		4	4					іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	Лаб	інд	с.р		л	П	Лаб	інд	с.р
1	21,4	16	14			10		4	4			
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретично-мовознавчі засади етнолінгвістики											
Тема 1. Теоретичні засади етнолінгвістики		2	2			2	6		1	1		
Тема 2. Проблема номінації		2	2			2	6		1	1		

Тема 3 Етнолінгвістич ний аналіз матеріальної культури		2	2		1	6						
Тема 4 Етнолінгвістич ний аналіз духовної культури		2	2			6						
Разом за ЗМ1		8	8		5	24		2	2			
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Українська мова крізь призму етнолінгвістики											
Тема 1. Внутрішня форма як визначальний чинник культурологічн их назв		2	2		2	6		1	1			
Тема 2. Етнолінгвістичн ий аспект запозичених назв в українській мові		2	1		2	6		1	1			
Тема 3. Будова української мовної картини світу		2	2		1	7						
Тема 4. Паремії – ключ до		2	1			7						

народної психології												
Разом за ЗМ 2		8	6		5	26		2	2			
<i>Усього годин</i>		16	2 4		10	50		4	4			

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ Теми	Назва теми
1.1	<p>Теоретичні засади етнолінгвістики (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1. Предмет вивчення етнолінгвістики. 2. Специфіка національних мовних систем. 3. Експланаторний характер етнолінгвістики. 4. Мова і держава. 5. Мова і етнос. 6. Мова і культура. 6. Зв'язок етнолінгвістики з іншими дисциплінами.
1.2	<p>Проблема номінації (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема назви – основна проблема етнолінгвістики. 2. Слово і поняття. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Компонентний аналіз слова. 2.2. Сигніфікативне, денотативне, конотативне значення слова. <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. Слова з конотативним забарвленням в українській мові. 2.2.2. Словотвірні засоби конотації. 3. Концепція слова О. О. Потебні. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Образні та безобразні слова. Поняття про епічні вирази. 3.2. Первинні та вторинні корені. 3.3. Опрощення – історичний процес у структурі слова. 4. Поняття про мовне членування (мовну дискретизацію дійсності). 5. Поняття про конвенціональність мовного знака. 6. Оніми. Топоніми – шар лексики з внутрішньою формою слова. <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Українська топонімія. 6.2. Апелятиви з внутрішньою формою – топонімом.
1.3	<p>Етнолінгвістичний аналіз матеріальної культури (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета етнолінгвістичного аналізу.

	<p>2. Схема етнолінгвістичного аналізу.</p> <p>2.1. Лексико-семантична група (лексико-тематична група) як спосіб структурування знань (культури).</p> <p>2.2. Етимологічний аналіз як складник етнолінгвістичного аналізу. Етимологія як мовознавча дисципліна. Наукова етимологія: істинна та гіпотетична.</p> <p>2.3. Культурологічний простір слів.</p> <p>3. Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи матеріальної культури («їжа та напої»).</p>
1.4	<p>Етнолінгвістичний аналіз духовної культури (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лексика обрядовості як відображення духовної культури нації. 2. Відображення архетипних уявлень нації в лексиці весільної обрядовості. 3. Поняття про обрядову лексику, культурний термін. 4. Структурування обрядової весільної лексики. 5. Етнолінгвістичний аналіз весільної (родинної) буковинської обрядової лексики.
2.1	<p>Внутрішня форма як визначальний чинник культурологічних назв (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Народна етимологія. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Каламбур – стилістичний прийом, що ґрунтується на народній етимології. 2. Поняття про табу, евфемізми. 3. Внутрішня форма слова як причина лексичної синонімії власне українських назв. 4. Оказіоналізми – слова з яскравою внутрішньою формою. <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Ковані слова в українській мові. 5. Жаргонізми – відповідники до літературних слів.
2.2.	<p>Етнолінгвістичний аспект запозичених назв в українській мові (2 год.)</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про запозичення. Адаптація запозичених назв. 2. Запозичення в українській мові. Англіцизми. 3. Статус запозичених слів: неологізми, екзотизми, варваризми, ксеноніми, макаронізми. 4. Інтерференція – причина суржику. 5. Запозичення як одна із причин мовної синонімії. 6. Калькування як спосіб словотвору. 7. Поняття про мовний пуризм.
2.3.	<p>Будова української мовної картини світу (2 год.)</p> <p>План</p>

	<p>Поняття про картину світу.</p> <p>2. Класифікації КС.</p> <p>3. Поняття про мовну КС.</p> <p>3. 1. Наївна картина світу.</p> <p>3. 2. Європейське неогумбольдтіанство: постать Лео Вайсгербера в етнолінгвістиці.</p> <p>3. 3. Ознаки МКС.</p> <p>4. Концептуальна КС. Поняття про концепт.</p> <p>4. 1. Концепт «колір» в українській мові.</p> <p>5. Поняття про мовну свідомість.</p>
2.4.	<p>Паремії – ключ до народної психології (2 год.)</p> <p>План</p> <p>1. Пареміологія як мовознавча дисципліна.</p> <p>2. Жанри пареміології.</p> <p>3. Паремії як ілюстрації до наївної картини світу.</p> <p>4. Шляхи формування паремій.</p> <p>5. Паремії з ключовим словом на позначення рослин.</p> <p>6. Паремії про позитивні риси людей в українській мові.</p> <p>7. Паремії про працьовитість у буковинських говірках.</p>

Тематика практичних занять з переліком питань

№ Теми	Назва теми
1.1	<p>Теоретичні засади етнолінгвістики (2 год.)</p> <p>План</p> <p>1. 1. Предмет вивчення етнолінгвістики.</p> <p>2. Специфіка національних мовних систем.</p> <p>3. Експланаторний характер етнолінгвістики.</p> <p>4. Мова і держава.</p> <p>5. Мова і етнос.</p> <p>6. Мова і культура.</p> <p>6. Зв'язок етнолінгвістики з іншими дисциплінами.</p> <p>1. Становлення етнолінгвістики як науки.</p> <p>2. Постать Вільгельма фон Гумбольдта в світовій культурі.</p> <p>2.1. Підгрунття філософії мови В. фон Гумбольдта.</p> <p>2.1.1. Історичні передумови філософії мови.</p> <p>2.1.2. Німецька класична філософія.</p> <p>2.1.3. Німецький романтизм.</p> <p>2.1.4. Порівняльно-історичне мовознавство.</p> <p>2.2. Філософія мови Вільгельма фон Гумбольдта.</p> <p>3. Неогумбольдтіанство: американське та європейське.</p> <p>4. Американське мовознавство – зародження етнолінгвістики.</p> <p>4.1. Етнолінгвістичні погляди Едварда Сепіра.</p>

	<p>4.2. Етнолінгвістичні погляди Бенджаміна Уорфа.</p> <p>4.3. Гіпотеза Сепіра-Уорфа, або теорія лінгвістичної відносності.</p> <p>5. Європейське гумбольдтіанство.</p>
1.2	<p>Проблема номінації (2 год.)</p> <p>План</p> <p>4. Проблема назви – основна проблема етнолінгвістики.</p> <p>5. Слово і поняття.</p> <p>5.1. Компонентний аналіз слова.</p> <p>5.2. Сигніфікативне, денотативне, конотативне значення слова.</p> <p>2.2.1. Слова з конотативним забарвленням в українській мові.</p> <p>2.2.2. Словотвірні засоби конотації.</p> <p>6. Концепція слова О. О. Потебні.</p> <p>3.1. Образні та безобразні слова. Поняття про епічні вирази.</p> <p>3.2. Первинні та вторинні корені.</p> <p>3.3. Опрощення – історичний процес у структурі слова.</p> <p>4. Поняття про мовне членування (мовну дискретизацію дійсності).</p> <p>7. Поняття про конвенціональність мовного знака.</p> <p>8. Оніми. Топоніми – шар лексики з внутрішньою формою слова.</p> <p>6.1. Українська топонімія.</p> <p>6.2. Апелятиви з внутрішньою формою – топонімом.</p>
1.3	<p>Етнолінгвістичний аналіз матеріальної культури (2 год.)</p> <p>План</p> <p>1. Мета етнолінгвістичного аналізу.</p> <p>2. Схема етнолінгвістичного аналізу.</p> <p>2.1. Лексико-семантична група (лексико-тематична група) як спосіб структурування знань (культури).</p> <p>2.2. Етимологічний аналіз як складник етнолінгвістичного аналізу. Етимологія як мовознавча дисципліна. Наукова етимологія: істинна та гіпотетична.</p> <p>2.3. Культурологічний простір слів.</p> <p>3. Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи матеріальної культури («їжа та напої»).</p>
1.4	<p>Етнолінгвістичний аналіз духовної культури (2 год.)</p> <p>План</p> <p>1. Лексика обрядовості як відображення духовної культури нації.</p> <p>2. Відображення архетипних уявлень нації в лексиці весільної обрядовості.</p> <p>3. Поняття про обрядову лексику, культурний термін.</p> <p>4. Структурування обрядової весільної лексики.</p> <p>5. Етнолінгвістичний аналіз весільної (родинної) буковинської обрядової лексики.</p>
2.1	<p>Внутрішня форма як визначальний чинник культурологічних назв (2 год.)</p> <p>План</p> <p>1. Народна етимологія.</p>

	<p>1.1. Каламбур – стилістичний прийом, що ґрунтується на народній етимології.</p> <p>2. Поняття про табу, евфемізми.</p> <p>3. Внутрішня форма слова як причина лексичної синонімії власне українських назв.</p> <p>4. Оказіоналізми – слова з яскравою внутрішньою формою.</p> <p>4.1. Ковані слова в українській мові.</p> <p>5. Жаргонізми – відповідники до літературних слів.</p>
2.2.	<p>Етнолінгвістичний аспект запозичених назв в українській мові (1 год.)</p> <p>План</p> <p>8. Поняття про запозичення. Адаптація запозичених назв.</p> <p>9. Запозичення в українській мові. Англіцизми.</p> <p>10. Статус запозичених слів: неологізми, екзотизми, варваризми, ксеноніми, макаронізми.</p> <p>11. Інтерференція – причина суржику.</p> <p>12. Запозичення як одна із причин мовної синонімії.</p> <p>13. Калькування як спосіб словотвору.</p> <p>14. Поняття про мовний пуризм.</p>
2.3.	<p>Будова української мовної картини світу (2 год.)</p> <p>План</p> <p>Поняття про картину світу.</p> <p>2. Класифікації КС.</p> <p>3. Поняття про мовну КС.</p> <p>3. 1. Наївна картина світу.</p> <p>3. 2. Європейське неогумбольдтіанство: постать Лео Вайсгербера в етнолінгвістиці.</p> <p>3. 3. Ознаки МКС.</p> <p>4. Концептуальна КС. Поняття про концепт.</p> <p>4. 1. Концепт «колір» в українській мові.</p> <p>5. Поняття про мовну свідомість.</p>
2.4.	<p>Паремії – ключ до народної психології (1 год.)</p> <p>План</p> <p>8. Пареміологія як мовознавча дисципліна.</p> <p>9. Жанри пареміології.</p> <p>10. Шляхи формування паремій²</p> <p>11. Паремії з ключовим словом на позначення рослин.</p> <p>12. Паремії про позитивні риси людей в українській мові.</p> <p>Паремії про працьовитість у буковинських говірках.</p>

Тематика індивідуальних завдань (10 г.)

Назва теми

1	Державотворча функція мови.
2	Етнолінгвістичні погляди Е.Сепіра.
3	Етнолінгвістичні погляди Б.Уорфа
4	Досягнення української етнолінгвістики
5	Польська етнолінгвістики: постаті, досягнення
6	Американська етнолінгвістика
7	Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи «транспорт»
8	Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи «жіночі прикраси»
8	Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи «будівлі»
9	Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи «різдвяний цикл»
10	Етнолінгвістика і діалектологія: точки перетину
11	Етнолінгвістика і соціологія: точки перетину
12	Етимологія: наукова і народна
13	Загадки як об'єкт дослідження етнолінгвістики
14	Народні молитви як об'єкт дослідження етнолінгвістики
15	Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи «колір»
16	Українські символи
17	Архетипна основа символів
18	Інтегральний характер етнолінгвістики

Методи навчання

Методи навчання і викладання:

- ✓ практичний метод (практичні вправи, практичні роботи);
- ✓ словесний метод (дискусія);
- ✓ наочний метод (ілюстрація, демонстрація, презентація);
- ✓ робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- ✓ методи дистанційного навчання;
- ✓ самостійна робота (розв'язання завдань);
- ✓ індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів першого рівня освіти.

Освітні технології:

- ✓ технології особистісно зорієнтованого навчання, які забезпечують розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), формують комунікативні уміння;
- ✓ комунікативні та інформаційно-комунікаційні технології, технології проблемного навчання.

Система контролю та оцінювання

Система контролю та оцінювання проводиться в формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. У процесі вивчення дисципліни використовуємо такі методи поточного контролю:

- усні відповіді (фронтальне опитування, вибіркове опитування, дискусії, презентації);
- письмові завдання (самостійні роботи, реферати, есе);
- тести.

Формами поточного контролю є індивідуальна та фронтальна перевірка, форма підсумкового контролю – залік.

Розподіл балів

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6		
4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2	2	2	

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахування індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінку «відмінно» («А») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння актуальних проблем етнолінгвістики;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях;
- знають принцип етнолінгвістичного аналізу лексико-семантичних груп (частина культури);
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;
- виконали індивідуально-творчі завдання;

- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («В») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають схему етнолінгвістичного аналізу;
- в основному засвоїли матеріал;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- брали досить активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях;
- опрацювали питання самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («С») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- обізнані з етнолінгвістичним аналізом;
- в основному засвоїли матеріал;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («D») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на практичних заняттях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- частково розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («E») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на практичних заняттях;
- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- фрагментарно розуміються у питаннях, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку «незадовільно» («FX») з можливістю повторного складання отримують студенти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину занять;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- не опрацювали рекомендованої літератури;
- не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «незадовільно» («F») з обов'язковим повторним курсом отримують студенти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували практичних занять;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури;
- не бажали відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу;
- повністю не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	Оцінка за шкалою ЄКТС	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Відмінно	A		Відмінно
80-89	Добре	B		дуже добре
70-79		C		Добре
60-69	Задовільно	D		задовільно
50-59		E		достатньо
35-49		FX		незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно	F		незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студентів

1. Що вивчає *етнолінгвістика*?
2. Чому етнолінгвістику називають *лінгвокультурологією*?
3. Які загальні принципові настанови властиві етнолінгвістиці як науці когнітивного характеру?
4. Що відображає лексика національної мови?
5. Проілюструйте особливості лексики національних мов.
6. Які слова відтворюють специфіку української мови?
7. Які специфічні риси фонетичної системи української мови?
8. Що відображає морфологічний рівень мови?
9. Які специфічні риси морфологічної системи української мови?

10. Схарактеризуйте українську мову за морфологічною класифікацією мов.
11. Проілюструйте експланаторність мовних явищ.
12. Прокоментуйте тезу: *мова – одна з найважливіших ознак держави*.
13. Коли оприлюднено Закон «Про функціонування української мови як державної»?
14. Схарактеризуйте українську мову за кількістю носіїв.
15. Чому проблема назви є центральною проблемою етнолінгвістики?
16. Чому проблема назви вимагає міждисциплінарних зусиль?
17. Якими способами відбувається поповнення лексичного складу мови?
18. Які мовні рівні залучені до висвітлення проблеми назви?
19. Які є підходи до вивчення мовних одиниць з урахуванням чинника часу?
20. Які науки вивчають пізнання світу?
21. Що є результатом сенсорного сприйняття дійсності?
22. Що є результатом мисленнєвої діяльності?
23. Дайте визначення терміна *поняття*.
24. Зіставте терміни *поняття* і *слово*.
25. Яким чином поняття відтворено в слові?
26. Як визначав природу назви Л. Феєрбах?
27. Як відтворена диференційна ознака поняття-слова в запозичених словах? Наведіть приклади.
28. З яким терміном корелює термін *ознака*? Що таке *сема*?
29. Яка мета етнолінгвістичного аналізу?
30. За якою схемою здійснюється етнолінгвістичний аналіз?
31. У який спосіб відбувається структурування знань (культури)?
32. Дайте визначення *ЛСГ*, *ЛТГ*.
33. Чому одиницею опису етнолінгвістичного аналізу є *ЛСГ*, *ЛТГ*?
34. Чому елементом етнолінгвістичного аналізу є етимологічний компонент?
35. Що вивчає етимологія?
36. На якому методі ґрунтується етимологічний аналіз?
37. Хто вважається основоположником етимології?
38. Який термін увели давні греки? Який шлях пройшов термін *внутрішня форма слова*?
39. Які є два вияви етимології?
40. Які є вияви *наукової етимології*?
41. У яких словниках містяться відомості про етимологію слова? Які найважливіші етимологічні словники?
42. Схарактеризуйте словникову статтю етимологічного словника.
43. Чому до складу етнолінгвістичного аналізу входить поняття *культурологічний простір лексем*?
44. Що таке *архетип*?
45. Які архетипи зреалізовано у весільній обрядовості?
46. Що таке *символ*?
47. Назвіть символи весільної обрядовості. Яку форму мають символи весільної обрядовості? Що таке *артефакт*?
48. Що таке *культурний термін*?
49. Дайте визначення поняття *обрядова лексика*.
50. Схарактеризуйте парадигматичні та синтагматичні відношення в обрядовій лексиці.
51. Назвіть номінації традиційних календарних обрядів в українській мові:

- а) зимовий цикл; б) весняний цикл; в) літній цикл; г) осінній цикл.
52. Назвіть номінації родинної обрядовості: а) весільної, б) народжувальної; в) поховальної.
53. З'ясуйте за Словником значення слів *звичай, обряд, ритуал*? Чи є між ними різниця?
54. Як представлені у фольклорних текстах родинні обряди і дійства? Наведіть приклади опису родинної обрядовості в художніх творах. Запропонуйте етнолінгвістичний коментар.
55. Схарактеризуйте феномен *народної етимології*.
56. Що засвідчує *народна етимологія*?
57. У якому класі онімів продуктивна народна етимологія? Чому?
58. Які два явища пов'язані з *народною етимологією*?
59. Наведіть приклади коректив народної етимології у фонетичному вияві слів.
60. У чому сутність *каламбуру*?
61. Які жанри ґрунтуються на каламбурі?
62. Схарактеризуйте явище *табу*.
63. Наведіть приклади табу в українській культурі.
64. Що таке *тотемізм*? Які релікти тотемізму збереглись в українській культурі?
65. Як з табу пов'язані евфемізми? Що таке *евфемізм*? Наведіть приклади.
66. Що таке *перифраза*? Як евфемізми пов'язані з перифразами?
67. Які два ЛСВ має термін *запозичення*?
68. Схарактеризуйте широке і вузьке значення ЛСВ² терміна *запозичення*.
69. Що таке *етимологічно споріднені слова*?
70. У яких словниках відтворено два процеси – походження і запозичення, у яких вказано лише запозичення?
71. Пригадайте, як визначається рід незмінних іменників. Чи належать такі іменники до відмін?
72. Які мови, на думку Е. Сепіра, виконували роль провідників культури?
73. Як пов'язані терміни-запозичення (вузьке значення) з назвами мов?
74. Пригадайте ознаки запозичень з різних мов (тюркських, церковнослов'янської, англійської, французької, німецької, італійської тощо).
75. Що таке *англіцизми*?
76. Що таке *інтернаціоналізми*?
77. Пригадайте, які слова української мови увійшли до інших мов? Що вивчає *неологія*?
78. Визначте одну з рис сучасної української мови щодо запозичених слів.
79. Хто увів термін *картина світу*?
80. Дайте визначення поняттю *картина світу*.
81. З якими термінами корелює поняття *картина світу*?
82. Які класифікації можна застосувати до терміна *картина світу*?
83. Які класифікації можна застосувати до картини світу відповідно до світоглядних систем людства?
84. Чому термін *картина світу* набув популярності?
85. Схарактеризуйте *міфологічну картину світу*.
86. Схарактеризуйте *релігійну картину світу*.
87. Дайте визначення *науковій картині світу*? Які є різновиди наукової картини світу?
88. Хто увів термін *мовна картина світу*? Схарактеризуйте мовну картину світу.

89. З якими поняттями корелює термін *мовна картина світу*?
90. Які функції мови відповідають терміну *мовна картина світу*?
91. Поясніть термін *наївна картина світу*.
92. Які ознаки МКС за Л. Вайсгербером?
93. Що є одиницею опису МКС? Дайте визначення цього поняттю.
94. Що вивчає *концептологія*? Назвіть представників цього напрямку мовознавства.
95. Схарактеризуйте поняття *мовна свідомість*. Які типи мовної свідомості можна виокремити?
96. Назвіть основні підходи до вивчення мовної картини світу.
97. Які явища відносять до ядра МКС, а які – до специфічної МКС, або периферії?
98. Назвіть особливості фонетичної системи української мови.
99. Проаналізуйте специфічні риси української мови на морфемно-словотвірному рівні.
100. Які риси вирізняють лексичну систему української мови з-поміж інших мов?
101. Схарактеризуйте унікальні можливості морфологічної системи української мови.
102. У чому полягає специфіка синтаксичної системи української мови?

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Предмет вивчення етнолінгвістики.
2. Експланаторний характер етнолінгвістики.
3. Мова і держава. Державотворна функція мови.
4. Мова і етнос. Ознаки етносу.
5. Мова і культура: три рівні етнолінгвістики.
6. Зв'язок етнолінгвістики з іншими дисциплінами.
7. Становлення етнолінгвістики як науки.
8. Постать Вільгельма фон Гумбольдта в світовій культурі.
9. Підґрунтя філософії мови В. фон Гумбольдта.
10. Філософія мови Вільгельма фон Гумбольдта.
11. Неогумбольдтіанство: американське та європейське.
12. Американське мовознавство – зародження етнолінгвістики.
13. Етнолінгвістичні погляди Едварда Сепіра.
14. Етнолінгвістичні погляди Бенджаміна Уорфа.
15. Гіпотеза Сепіра-Уорфа, або теорія лінгвістичної відносності.
16. Європейське гумбольдтіанство.
17. Проблема назви – основна проблема етнолінгвістики.
18. Слово і поняття.
19. Компонентний аналіз слова.
20. Сигніфікативне, денотативне, конотативне значення слова.
21. Слова з конотативним забарвленням в українській мові.
22. Словотвірні засоби конотації.
23. Концепція слова О. О. Потебні.

24. Образні та безобразні слова. Поняття про епічні вирази.
25. Первинні та вторинні корені.
26. Опрощення – історичний процес у структурі слова.
27. Поняття про мовне членування (мовну дискретизацію дійсності).
28. Поняття про конвенціональність мовного знака.
29. Оніми. Топоніми – шар лексики з внутрішньою формою слова.
30. Українська топонімія.
31. Мета етнолінгвістичного аналізу.
32. Схема етнолінгвістичного аналізу.
33. Лексико-семантична група (лексико-тематична група) як спосіб структурування знань (культури).
34. Етимологічний аналіз як складник етнолінгвістичного аналізу. Етимологія як мовознавча дисципліна. Наукова етимологія: істинна та гіпотетична.
35. Культурологічний простір слів.
36. Етнолінгвістичний аналіз тематичної групи матеріальної культури («їжа та напої»).
37. Лексика обрядовості як відображення духовної культури нації.
38. Відображення архетипних уявлень нації в лексиці весільної обрядовості.
39. Поняття про обрядову лексику, культурний термін.
40. Структурування обрядової весільної лексики.
41. Етнолінгвістичний аналіз весільної (родинної) буковинської обрядової лексики.
42. Народна етимологія.
43. Поняття про табу, евфемізми.
44. Внутрішня форма слова як причина лексичної синонімії власне українських назв.
45. Оказіоналізми – слова з яскравою внутрішньою формою.
46. Ковані слова в українській мові.
47. Жаргонізми – відповідники до літературних слів.
48. Поняття про запозичення. Адаптація запозичених назв.
49. Запозичення в українській мові. Англіцизми.
50. Статус запозичених слів: неологізми, екзотизми, варваризми, ксеноніми, макаронізми.
51. Інтерференція – причина суржику.
52. Запозичення як одна із причин мовної синонімії.
53. Калькування як спосіб словотвору.
54. Поняття про мовний пуризм.
55. Поняття про картину світу.
56. Класифікації КС.
57. Поняття про мовну КС.
58. Наївна картина світу.
59. Європейське неогумбольдтіанство: постать Лео Вайсгербера в етнолінгвістиці.
60. Ознаки МКС.
61. Концептуальна КС. Поняття про концепт.
62. Концепт «колір» в українській мові.
63. Поняття про мовну свідомість.
64. Етнолінгвістика – наука про специфічну мовну картину світу: центр МКС і периферія.

65. Особливості фонетичної системи української мови.
66. Особливості морфемно-словотвірної системи української мови.
67. Специфіка лексичної системи української мови.
68. Специфіка граматичної системи української мови.
69. Специфіка морфологічної системи української мови.
70. Специфіка синтаксичної системи української мови.

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/>) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/ або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

7. Рекомендована література

Основна

1. Бігусяк М. Із спостережень над весільною лексикою гуцульського говору. *Гуцульські говірки: Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*. Львів, 2000. С.125-148.
2. Гірц К. Інтерпретація культур: вибрані есе. К., 2001.
3. Гриценко П.Ю., Воронич Г.В., Дорошенко Л.І. Говірки чорнобильської зони. Системний опис. К., 1999 271с.
4. Гриценко П. Ю., Руснак Н. О., Руснак Ю. М., Струк І. М. Етнолінгвістика: українська мова: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. 428 с. [із грифом ЧНУ].
5. Гороф'янюк І.В. Курсова та кваліфікаційна роботи з проблем лінгвістичного краєзнавства. Вінниця, 2024.
6. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. *Мовознавство*. 2003. 2001. № 5. С. 48-63.
7. Жайворонок Н.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. К.: Довіра, 2007. 262 с. Бібліог.: с. 249-261.
8. Карпенко Ю.О. Етюд про долю. *Мовознавство*. 1999. № 4-5.
9. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів, 2002. 304с.
10. Ковальчук О.В. Українське народознавство. К.,1994.

11. Конобродська В. Етнолінгвістичний аспект дослідження традиційної культури. *Волинь – Житомищина*. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Вип. 6. Житомир, 2001. С.118-133.
12. Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики: Навчальний посібник. – Житомир, 2003. 236с.
13. Кононенко В.І. Мова і народна культура. *Мовознавство*. 2001. № 3. С.62-69.
14. Кононенко В.І. Символи української мови. Івано-Франківськ, 1996.
15. Кононенко В.І. Мова. Культура. Стил. Збірник статей. Київ – Івано-Франківськ, 2002. 460 с.

Допоміжна

1. Руснак Н. О., Руснак Ю.М. Обрядовий дискурс про різдвяні розваги у буковинських говірках: етнокультурний та лінгвістичний аспекти. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал = Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukraine-Romanian scientific journal. Series „Philological Sciences”*. Чернівці – Сучава, 2017. № 4 (16). С. 129-133.
2. Руснак Н. Креативність народних буковинських молитов. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал*. Серія «Філологічні науки» = *Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukraine-Romanian scientific journal. Series „Philological Sciences”*. Чернівці–Сучава: БДМУ, 2020. № 3 (27). С.19-23.
- Руснак Н. Етнолінгвістичний характер народної етимології та табу. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал*. Серія «Філологічні науки» = *Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukraine-Romanian scientific journal. Series „Philological Sciences”*. Чернівці–Сучава: БДМУ, 2021. № 1 (29). С.19-23.
3. Руснак Н. Проблема назви – основна проблема етнолінгвістики. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал*. Серія «Філологічні науки» = *Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukraine-Romanian scientific journal. Series „Philological Sciences”*. Сучава-Чернівці, 2021. N:3(31). С. 21-26.
4. Руснак Н., Струк І. Запозичення як одна із причин мовної синонімії: культурологічний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 24. Том 2. С. 12–18.
5. Руснак Н., Струк І. Паремії зі словом на позначення природних явищ у світлі наївної картини світу українців. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал*. Серія «Філологічні науки» = *Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series “Philological sciences”*. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2023. № 2 (34). С. 96–99.

Інформаційні ресурси

Режим доступу aryl-2008-15-10р *Дядищева-Росовецька Ю. Б.*

ЕТНОЛІНГВІСТИКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ Є. БАРТМІНСЬКОГО

Режим доступу rsh-2007-7-8-16р Шарманова Н. Етнолінгвістичні студії як засіб формування соціокультурні компетенції майбутнього словесника.

<http://levchenko.eu/index.php/2012-05-30-16-47-18/2016-05-03-08-52-44/2016-05-03-10-04-21/40-2013-04-05-13-51-18>

Етнолінгвістика та лінгвокультурологія: специфіка об'єкта та завдань/Режим доступу

Режим доступу http://ec-dejavu.ru/p/Publ_Toporov_Space.html В. Н. Топоров
Пространство и текст

Режим доступу Nrkpnu-fil-2012-31-13 *Г.І. Гримашевич* АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКИХ ГОВІРОК

Режим доступу Nrkpnu-fil-2010-23-49 Руснак Ю.М. ЛЕКСИКА ОБРЯДУ НАРОДИН У БУКОВИНСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ

Режим доступу : <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2018/N1/5>.

Белей Л. Русинська мова на теренах центральної Європи.

Режим доступу: http://dsru.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-14. В.Грещук, В.Грещук Наддністрянський діалект у мові новел та оповідань Богдана Голода.

Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/150605-vandity-karabkatysia-telebendaty-nezvychna-volynska-govirka> Гвандіти, карабкатися, телебендати: незвична волинська говірка.

Режим доступу: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2297> *Н.Коваленко*. Лексика подільських говірок у «Словарі української мови» Б.Грінченка.

Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl/yak-boykayut-boyki> Як «бойкают» бойки.

Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/42975879>. *Т.Щербина*. Походження говірок середньонаддніпряньського-степового порубіжжя у світлі ареалогії.

Режим доступу: <http://jvestnik-b.donnu.edu.ua/article/view/2568>. *Мартинова Г.І.* Інтерпретація етнофразем у діалектному тексті.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf> **Повинен бути документ за 2023 рік**

«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf

